

Adana Halkevleri ve Faaliyetleri (1963-1973)*

Nesrin HANGÜL**

Özet

Halkevleri, Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Atatürk'ün Halkçılık ilkesi doğrultusunda kurulan Cumhuriyet Halk Partisi'nin önemli bir eğitim kurumuydu. Halkevlerinin öncüsü olan ve İkinci Meşrutiyet Dönemi'nde benzer sebeplerle kurulan Türk Ocaklarının 10 Nisan 1931'de kapatılmasıyla yerine Halkevleri açıldı. Halkevlerinin amacı Atatürk İlke ve İnkılaplarını halka anlatmak, benimsetmek ve halkı aydınlatmaktı.

19 Şubat 1932'de açılan Halkevleri çok partili hayata geçişle birlikte 1951'de kapatıldı. 27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra eski halkevi yöneticileri bir araya gelerek halkevlerini açmak için birtakım çalışmalara başladı. Bu çalışmaların sonucunda 1960 yılında "Türk Kültür Derneği" adıyla yeniden kuruldu. Dernek 12 Nisan 1961'de Bakanlar Kurulu'nun kararıyla kamuya hizmet eden dernekler arasına alındı. Derneğin 21 Nisan 1963 tarihli olağanüstü kurultayında ismi "Halkevi" olarak değiştirildi. Eski örgütlenme yapısına sahip olan halkevi köycülük, dil, tarih ve edebiyat, müzik, gösteri, folklor, spor, turizm ve gezi, kitaplık ve yayın olmak üzere 9 koldan oluşuyordu. 1963'te derneğin halkevi ismini almasıyla birlikte Adana Halkevi açıldı. İlk toplantısını 26 Ekim 1963'te yaptı. Halkevine ilginin artması sonucu 1965'de Akkapı Halkodası açıldı. Açıldıktan kısa süre içinde üye sayısında büyük bir artış meydana geldi. Bunun üzerine 1966'da halkevine dönüştürülerek hizmet vermeye devam etti.

Adana'da faaliyet yürüten iki halkevinin çalışmaları Yeni Adana ve Ülkü gazeteleri ile Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nden elde edilen bilgiler incelenerek ortaya çıkarıldı. Ayrıca konuyla ilgili telif eserlerden de faydalanıldı.

Anahtar Kelimeler: Adana, Adana Halkevi, Akkapı Halkevi

* Bu makale Kafkas Üniversitesi BAP Koordinatörlüğü tarafından desteklenen 2017-SB-69 nolu "Adana Vilayeti'nin Sosyo-Kültürel, Ekonomik, İdari ve Siyasi Yapısı (1960-1980)" adlı Doktora tezinden türetilmiştir.

** Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Fen-Edeb. Fakültesi, Tarih Bölümü, Kars, nesrin_soyer@hotmail.com

Adana Community Centres and Their Activities (1963-1973)

Abstract

Community Centres were an important educational institution of the Republican People's Party, which was established in line with Atatürk's Populism principle with the proclamation of the Republic. After the Turkish Hearths, which were the forerunners of the Community Centres and were established for similar reasons during the Second Constitutional Era, were closed on April 10, 1931, Community Centres were opened instead. The purpose of the Community Centres was to explain Atatürk's Principles and Revolutions to the public, to adopt them and to enlighten the public.

The Community Centres, which were opened on February 19, 1932, were closed in 1951 with the transition to multi-party life. After the coup d'état of 27 May 1960, former Community Centre directors came together and launched some efforts to re-open the centres. As a result of these efforts, they were re-established in 1960 under the name "Turkish Culture Association". Upon a decision by the Council of Ministers on 12 April 1961, the association was included among the associations that serve the public. At the extraordinary assembly of the association on 21 April 1963, it was renamed as Community Centre. The Community Centre, which had the old organizational structure, consisted of 9 branches, including peasantism, language, history and literature, music, performance, folklore, sports, tourism and travel, library and publication. Following the renaming of the association as Community Centre in 1963, Adana Community Centre was opened. It held its first meeting on 26 October 1963. As a result of increasing interest, People's Room of Akkapı was opened in 1965. Soon after its opening, there was a great increase in the number of its members. As a result, it was transformed into a community centre in 1966.

The present study sheds light to the activities of the two community centres operating in Adana by analysing the information obtained from *Yeni Adana* and *Ülkü* newspapers and the Prime Ministry Republican Archives. Copyrighted works on the subject were also used for this purpose.

Keywords: Adana, Adana Community Centre, Akkapı Community Centre

Giriş

1929'da yaşanan ekonomik buhran, art arda yapılan inkılapların topluma benimsetilmesi ihtiyacı, yeni müesseseler ve teşkilatların kurulmasını zorunlu hale getirdi.¹ Bu nedenle 1912'den beri ulusalcı fikirlerin kaynağı olan Türk Ocakları, Nisan 1931'de kapatıldı.² Türk Ocakları kapatıldığında 30.000'in üzerinde üyesi ve 267 şubesi bulunuyordu.³ 10 Mayıs 1931'de toplanan Cumhuriyet Halk Fırkası kurultayında Türk Ocakları'nın yerine Halkevleri adıyla yeni bir örgütün kurulmasına karar verildi.⁴ 19 Şubat 1932'de 14 vilayette Halkevi açıldı.⁵ Halkevlerinin en önemli amacı birbirini seven, bilinçli, ortak ideale ve çağdaş değerlere bağlı bireylerden oluşan güçlü bir toplum oluşturmaktır.⁶ Halkevleri bu amaçla buldukları vilayet merkezinde "Halkevi", köylerde "Halkodası" olarak yurt geneline yayıldı. En az 25 kişiden oluşan 9 şubesiyle faaliyet yürüttü.⁷ Bu şubeler; Dil ve Edebiyat, Güzel Sanatlar, Temsil, Spor, Sosyal Yardım, Halk Dershaneleri ve Kurslar, Kütüphane ve Yayın, Köycülük, Tarih ve Müzedir.⁸

19 Şubat 1933'te Adana başta olmak üzere birçok vilayet ve kazada yeni halkevlerinin açılmasıyla halkevi sayısı bir yıl içinde 54'ü buldu.⁹ Halka eğitim vermek amacıyla kurulan bu kurumlar herhangi bir fark gözetmeksizin bütün yurttaşların faydalanmasına açık şekilde çalışmalarını sürdürdü.¹⁰ 1950 yılında 63 vilayette 477 halkevi faaliyet yürütüyordu. 1950'de iktidara gelen Demokrat Parti'nin Halkevlerinin kapatılmasıyla ilgili verdiği yasa tasarısı sonucunda 8 Ağustos 1951'de kapatıldı. Taşınır taşınmaz malları hazineye geçti.¹¹

Halkevlerinin kapatılması, düşünce, sanat ve eğitim alanında büyük bir boşluk oluşturdu.¹² 1960 Darbesi'nden sonra halkevlerinin yeniden açılması gündeme geldi. Darbenin lideri Cemal Gürsel'in onayının alınmasıyla birlikte 1960'ta "Türk Kültür Derneği" adıyla yeniden faaliyete geçti. Behçet Kemal Bey ve arkadaşları halkevlerinin eski kadrolarıyla iletişime geçerek Türk Kültür Derneği'ni geliştirmek amacıyla çalışmalar yürüttü.¹³ Dernek, 12 Nisan 1961'de Bakanlar Kurulu'nun 5/1066 sayılı kararıyla kamu yararına hizmet eden dernekler arasına alındı. Tüzük değişikliklerinin görüşülmesi amacıyla 21 Nisan 1963'te yapılan olağanüstü kurultayda kurultay başkanı Ord. Sadi İrmak, derneğin adının oybirliğiyle "Halkevi" olarak değiştirildiğini

- 1 Nebahat Arslan, *Kars Türk Ocağı (1923-1931)*, Sonçağ Akademi, Ankara 2020, s.8.; Canser Kardaş, *Diyarbakır Halkevi ve Karacadağ Dergisi*, Grafiker Yayınları, Ankara 2018, s.14-15.
- 2 Feroz Ahmad, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2014, s.80-81.
- 3 Erik Jan Zürcher, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1999, s.262.
- 4 Yasemin Doğaner, "Halkevleri", *Atatürk Ansiklopedisi*, s.1. 06/03/2023 tarihinde [Journal Of History And Future, Year:2\(April 2016\), Volume:2, Issue:1, s.51.](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkevleri/?pdf=3626,(21.08.2021) adresinden erişilmiştir.; Savaş Sertel,)
- 5 Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 490.1.0.0/3.12.3., 12 Ocak 1932, s.1.; İsmail Özer, *Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2021, s.126.
- 6 Yurt Ansiklopedisi, Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını, C:11, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1984, s.8791.
- 7 Selçuk Ural, "Atatürk Döneminde Kars'ın Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Durumu", *Kars, Beyaz, Uykusuz Uzakta*, İstanbul 2006, s.135; Hakimiyeti Milliye, "Dün Halkevi Açıldı", No:3808, 20 Şubat 1932, s.1.; Falih Rifki, "Halkevi", *Hakimiyeti Milliye*, 21 Şubat 1932, s.1.; *Yurt Ansiklopedisi, Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını*, C:11, s.8791.
- 8 Yaşar Özüçetin, v.d., "Malatya Halkevi ve Faaliyetleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:9, Sayı:46, Ekim 2016, s.212.; Cumhuriyet Halk Partisi, Halkevleri 1940, Ulusal Matbaa, Ankara, s.3.
- 9 BCA, 030.10.0.0/117.817.4., 14 Şubat 1933, s.1.; Cumhuriyet, "Bugün Halkevlerinin İlk Yılı Tes'it Edilecek", No:3162, 24 Şubat 1933, s.1.
- 10 Nebahat Oran Arslan, "Türk Ocağından Halkevine Geçişte Bir Örnek: Kars Halkevi", *Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:1, Bahar 2008, s.43.
- 11 Sina Akşin v.d., *Türkiye Tarihi 4, Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2013, s.435.; Zeki Arıkan, "Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi", *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:6, Sayı:23, s.279.
- 12 Yurt Ansiklopedisi, Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını, C:11, s.8791.
- 13 Anıl Çeçen, *Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, İstanbul 1990, s.217-221; Yeni Adana, 20 Şubat 1961, Sayı: 10811.

ilan etti.¹⁴ Aynı kurultayda yenilenen seçimlerde Prof. Tahsin Banguoğlu genel başkanlığa, ilk genel yönetim kurulu üyeliklerine ise Halil Sezai Erkut, Behçet Kemal Çağlar, Orhan Asena, Ceyhun Atuf Kansu, Sadi Irmak, Şevket Evliyagil, Mahir Canova, Necmettin Esin, Mehmet Ali Çamlıca, Yüksek Altınar seçildi.¹⁵

Halkevi, köycülük, dil, tarih ve edebiyat, müzik, gösteri, folklor, spor, turizm ve gezi, kitaplık ve yayın olmak üzere 9 koldan oluşuyordu. 24 Nisan 1965'te Ankara'da yapılan ilk kurultayda Halkevlerinin şube sayısı 200'e çıktı.¹⁶

Halkevi, "Halkevleri" isimli derginin ilk sayısını Ekim 1966'da yayınladı. Derginin ilk sayısında Dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in "Halkevleri İçin" başlıklı yazısı da yer aldı. Demirel, yazısında halkevleriyle ilgili düşüncelerini şu şekilde belirtti;¹⁷

"Anayasamıza göre halkın öğrenim ve eğitim ihtiyaçlarını sağlama devletin başta gelen görevlerindedir. Gerçekten Türk milletinin yüksek kabiliyet ve istidatlarını geliştirerek onu iktisadi ve sosyal alanda olduğu kadar kültür ve sanat bakımından da güçlü kılmak ve böylece çağdaş medeniyet âleminin ileri seviyesine çıkarmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyet hükümetlerinin eğitim hizmetinde başlıca vazifesidir. Süratle erişmek mecburiyetinde olduğumuz ileri medeniyet ve refah seviyesinin okul içi ve okul dışı eğitim faaliyetlerinde bizden istediği geniş gayretler, devletin yanında gönüllü kuruluşların, bu arada değerli bir halk eğitim kurumumuz olan Halkevlerinin yardımcı çalışmalarında büyük bir kuvvet kaynağı bulacaktır. Bu kuvvete vatandaş olarak yeni kuvvetler katmak ve hükümet olarak da onu bütün imkânlarla desteklemek vazifemizdir. Halkevleri, etrafında bütün vatandaşların elele çalışacakları kültür merkezleridir. Halkevleri, bilginin, sanat zevkinin, kültürce yükselmenin değerlerini geliştirir ve memleket sathına yayarken ortaklaşa benimsediğimiz milli bir müessese hüviyetini ne kadar gerçekleştirebilirse o derece başarı gösterecek telkinlerinde her türlü siyasi propagandanın ve taraf olmaktan uzak kaldığı ölçüde eğitimi ve kültürün paylaşıldıkça zenginleşen hazinelerini milletimize açmış olacaktır. Çok partili hayatımız içinde Halkevlerinin milli bir müessese olarak kuruluşunun büyük faydalarını bu yöndeki ciddi başarılarla yakın zamanda idrak edeceğimize inanıyorum. Büyük Atatürk'ten aldığımız batı medeniyetçiliği ilhamı ve milletimizin kültürel kalkınma yolundaki sarsılmaz azmi bu alanda başarı ümitlerimizin teminatıdır".

1967'de Dışişleri ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın görüşleri doğrultusunda Halkevlerinin yurt dışında şubeler açmasına karar verildi. Halkevlerinin örgütlenmesi kamu yararına çalışan dernekler kapsamında gerçekleşti. Halkevleri kuruldukları dönem itibarıyla yaşanan siyasi gelişmelerden dolayı eski canlılığını yakalayamadı.¹⁸

1. Adana Halkevi ve Faaliyetleri

21 Nisan 1963'te Halkevlerinin açılmasından yaklaşık altı ay sonra Adana Halkevi ilk toplantısını gerçekleştirdi. Toplantının gündemini halkevlerinin daha iyi çalışabilmesi için maddi destek aranması konusu oluşturdu. Eski halkevi üyelerinin yeniden faaliyet yürütmeleri için bir çağrı yayınlanmasına karar verildi. Halkevi kollarının tamamen faaliyete geçmesi, yapılan çalışmaların vatandaşlara ulaşabilmesi amacıyla Halk Eğitim Müdürlüğü ile iş birliği yapılması kararlaştırıldı.¹⁹ Yapılan seçimler so-

14 Cumhuriyet, 22 Nisan 1963, Sayı:13908, s.1.;BCA, 030.18.01.02.159.18.14; "Karamameler", *Resmî Gazete*, 28 Nisan 1961, Sayı:10794, s.3945.; Yaşar Akyol, "Türkiye'de Halkevleri'ne İlişkin Çalışmalar ve Değerlendirmeler Üzerine", http://ataturkilerleri.deu.edu.tr/pdf/dergi_sayı_6-7/cilt2_sayı6-7_yasar_akyol.pdf. s.132. Erişim Tarihi: 12.06.2019.

15 Çeçen, *Halkevleri*, s.221.

16 Orhan Özacın, "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, 3(1996), s.91; Çeçen, *Halkevleri*, s.227-228.

17 BCA, 030.01.124.796.01.

18 Yurt Ansiklopedisi, *Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını*, C:11, s.8791.

19 Yeni Adana, 28 Ekim 1963, Sayı: 11638.

nunda Adana Halkevi başkanlığına Dr. Selahattin Özbey, başkan yardımcılığına Kadri Ağbalı, yazmanlığa Çetin Remzi Yüreğir, veznedarlığa Recep Tekeş, saymanlığa Cevat Mutluay seçildi.²⁰

6 Ocak 1964'te Adana Halkevi'nin yayın organı olan "Ülkü" adında aylık gazete çıkarılmaya başlandı. Gazetenin sahibi Adana Halkevi adına Selahattin Özbey, sorumlu yönetmeni Çetin Remzi Yüreğir idi. Gazetenin 12. sayısında gazete sahibinin Çetin Remzi Yüreğir olduğu belirtildi. Gazete işleri Atatürk Parkı içerisinde bulunan halkevi binasından yapıldı. Gazetenin basım yeri Yeni Adana Basımeviydi. İncelenen bir yıllık gazete nüshalarında Adana Halkevi Başkanı Selahattin Özbey başta olmak üzere Mehmet Demir, Hüseyin Kalaba, Anadol C. Korzay, Mustafa Onar, Ahmet Uğur ve İlhan Nallıoğlu gibi isimlerin özellikle sosyal ve kültürel konularla ilgili yazıları yayımlandı. Halkevine kabul edilen üyelerin isimleri gazetenin her sayısında yer aldı. Ayrıca diğer halkevleriyle ilgili önemli gelişmelere de gazete sütunlarında yer verildi.²¹

Adana Halkevi, şehir genelinde çeşitli kollarıyla geniş bir faaliyet yürüttü. Bu kollardan Gösteri Kolu tarafından haftada bir gün Hürriyet, Döşeme gibi çeşitli mahallelerde film gösterimleri yapıldı. Halka, Köy Kalkınması ve Atatürk konulu filmler seyrettirildi. Yaz aylarında haftada iki defa halkevi bahçesinde faydalı ve eğitici kültür-sanat filmleri izletildi.²² Özellikle sinemada öğretmen ve öğrencilere yönelik eğitsel ve tarihi konularla ilgili yabancı dillerden çevrilmiş filmler de izlettirildi.²³

Folklor Kolu, bölgede Türk folklorunun daha yaygın hale gelmesi için çalışmalarını sürdürdü. Ekip, Kadırlı ve Ceyhan gibi ilçelerde gösteriler düzenledi.²⁴

Müzik Kolu'nun hafta içi akşam bir saat ve her Pazar sabah saatlerinde başlayıp öğlen biten flüt kursları vilayette ilgi odağı haline geldi. Flüt kursunun süresi iki ay olup kurs, öğretmen okulunda müzik öğretmeni olarak görev yapan Saadetin Ünal tarafından verildi. İki aylık sürenin sonunda başarılı olanlar sertifika almaya hak kazandı. Ayrıca Müzik Kolu tarafından yaylı sazlar orkestrasını kurmak amacıyla birtakım ön çalışmalar gerçekleştirildi.²⁵

Dil, Tarih ve Edebiyat Kolu, Atatürk İlke ve İnkılapları konusunda ortaokul ve lise öğrencilerini düşünmeye teşvik etmek amacıyla birçok yarışma düzenledi. Düzenlenen bu yarışmalara vilayet genelinde bütün okullar katıldı. Örneğin Ortaokullar için "Atatürk ilkelerine niçin bağlı olmalıyız", liseler için ise "Atatürk ilkelerinin halka mal edilmesinde gençliğin görevi" gibi konular belirleniyordu.²⁶

Halkevinin 1964 yılı Aralık ayı faaliyetleri kapsamında üç kurs açıldı. Kursların ilki olan tiyatro kursu, Rejisör Ozboran tarafından haftada bir defa, Ticaret Lisesi'nin sahnesinde yapıldı. İkinci kurs ise Kız Öğretmen Okulu öğretmenlerinden Nejat Akkan tarafından verilen resim ve heykel kursuydu. Adana'ya büyük bir yenilik getiren kurs sayesinde şehirde plastik sanatlar alanında elemanlar yetiştirilmeye başlandı. Ayrıca tüm sanatseverlerin bu kursa katılabileceği yönünde çağrıda bulunuldu. Üçüncü kurs ise öncelik nota öğretimi olmakla birlikte bağlama kurslarının verilmesiydi.²⁷

20 Ülkü, 6 Ocak 1964, Sayı: 1.

21 Ülkü, 6 Ocak 1964, Sayı: 1; Ülkü, Aralık 1964, Sayı:12.

22 Ülkü, 6 Ocak 1964, Sayı:1; Yeni Adana, 22 Aralık 1964, Sayı:11992.

23 Yeni Adana, 13 Şubat 1969, Sayı: 13266.

24 Yeni Adana, 9 Mayıs 1967, Sayı: 12718.

25 Ülkü, Şubat 1964, Sayı:2.

26 Ülkü, Nisan 1964, Sayı:4.

27 Ülkü, Aralık 1964, Sayı:12.

Halkevi'nin en önemli faaliyetlerinden birisi milli günlerde anma törenleri ve kutlama etkinlikleri düzenlemesiydi. Her 10 Kasım'da Atatürk'ü anma programları yapılırken 19 Şubat Halkevleri'nin kuruluş yıldönümünde de önemli etkinlikler gerçekleştirildi. Bu etkinlikler içinde düzenlenen Atatürk Kitapları Sergisi ile burada sergilenen kitapların birer nüshası Halkevi kitaplığına alındı. Ayrıca Çamlıdere Halkevine ve Denizli İyi Ahlak Kitaplık Derneği'ne kitap bağışı yapıldı. Halkevinde kültürel etkinliklerin yanı sıra sağlık hizmetlerine de önem verildi ve halkevinin bünyesinde bir dispanser açıldı. Dispanserde hastalardan herhangi bir muayene parası alınmazken ilaçları da karşılıksız verildi.²⁸

1964 yılında gerçekleşen Genel Kurul toplantısı neticesinde başkanlığa Çetin Remzi Yüreğir, başkan yardımcılığına Ali Şeker, yazmanlığa Osman Sarıkaya, saymanlığa Mustafa Onar, veznedarlığa Recep Tekeş getirildi.²⁹

Yeni yönetim kurulu, çalışmaların belli bir disiplin ve düzen içerisinde yapılması amacıyla bir yönerge hazırladı. Kol başkanları, çalışmalarını üçer aylık programlar halinde yönergeye göre gerçekleştirecekti. Buna göre; Köycülük Kolu: Osman Sarıkaya, Kitaplık ve Yayın Kolu: Çetin Remzi Yüreğir, Dil Tarih ve Edebiyat Kolu: Mehmet Ali Gül, Plastik Sanatlar Kolu: Nejat Akkan, Müzik Kolu: Yalçın Yüreğir, Gösteri Kolu: Anadolu C. Korzay, Folklor Kolu: Hüseyin Kalaba tarafından yönetildi.³⁰

Halkevi, çalışmalarını vilayet genelinde yürütürken Genel Merkez ile de iletişim halindeydi. Ayrıca Türk Halk Ozanları ve Folklorunu Tanıtma Derneği, Türkiye Kütüphaneciler Derneği, Çukurova Havacılık Kulübü ve Emekli Öğretmenler Derneği gibi derneklerle de yakın ilişki içerisinde oldu.³¹

31 Ekim 1965'te yapılan olağan toplantısında kongre başkanlığına Ahmet Akkoyunlu, kâtipliklere de Ali Zor ve Hamdi Yargı seçildi. Halkevi Yönetim Kurulu Başkanı Çetin Remzi Yüreğir'in yıllık çalışma raporunu okumasını ardından rapor üyeler tarafından onaylandı. Yapılan seçim sonunda Yönetim Kurulu'na Çetin Remzi Yüreğir, Turan Özmen, Hakkı Gülmen, Mustafa Onar, Metin Yurtlugil, Haysiyet Divanı'na Dr. Selahattin Özbey, Yalçın Remzi Yüreğir, Dr. Burhanettin Yerdelen, Denetleme Kurulu'na Ethem Aydın, Ali Şeker, Recep Tekeş ve Kurultay delegeliğine de Hakkı Gülmen seçildi.³²

2 Şubat 1970'te yapılan Halkevi kongresinde başkanlığa Mehmet Atılan seçildi. İkinci başkanlığa Anadolu Korzay, sekreterliğe Kahraman Yalçın, muhasipliğe Muzaffer Eryurt, veznedarlığa Yalçın Remzi Yüreğir, üyeliklere Ali Şahin ve Samittin Kipri getirildi.³³

1973'te Adana Halkevi 7 ayrı kolda faaliyet sürdürdü. Kolların faaliyetleriyle ilgili verilen bilgilere bakıldığında Köycüler ve Halka Eğitim Kolu'nun çalışmalarının tüm vilayeti kapsadığı ve köylere giden görevlilerin köylerde düzenledikleri toplantılarla köylünün eğitimine katkıda bulunduğu belirtildi. Yayın ve Kitaplık Kolu'nun ise halkevlerinin Adana şubesinin en faal kollarından biri olduğu, Kolun 1973 yılı çalışma programı, Cumhuriyetin 50. yıldönümünde çıkarılması düşünülen derginin

28 Ülkü, Ekim 1964, Sayı:10.

29 Ülkü, Kasım 1964, Sayı:11.

30 Ülkü, Aralık 1964, Sayı:12.

31 Ülkü, Ekim 1964, Sayı:10.

32 Yeni Adana, 1 Kasım 1965, Sayı:12256.

33 Yeni Adana, 3 Şubat 1970, Sayı:13566; Yeni Adana, 4 Şubat 1970, Sayı:13567.

hazırlığı nedeniyle yoğun olduğu ve zengin kitaplığına sahip olduğu açıklandı. Tiyatro ve Gösteri Kolu'nun tiyatro çalışmalarının ve eğitsel filmlerin halka gösterilmesi için yoğun bir çalışma sürdürdüğü kol başkanının Hikmet Sihay olduğu belirtildi. Halk Oyunları Kolu'nun Türk folklorunun yayılmasını amaç edindiği, kolda altı kız ve erkekten kurulu bir folklor ekibinin olduğu bölgede Türk folklorunun daha yaygın hale gelmesi için çalıştığı açıklandı. Turizm ve Gezi Kolu'nun ise Adana ve çevresinin turistik yerlerini araştırarak halkın buralara gitmesini temin ettiğini, kol başkanının Adana Halkevi Başkanı Mehmet Atılan olduğu belirtildi. Müzik Kolu'nda Ahmet Aydın'ın idaresinde bağlama ve halk türküleri kursları verildiği, yönetici Sevinç İçeri'nin idaresinde batı müziği kursu açıldığı, müzik kurslarını müzik yöneticisi Yalçın Remzi Yüreğir'in yönettiği açıklandı.³⁴

1975 yılında halkevlerinin 43. yıldönümü nedeniyle Adana Halkevi ve Halkodalarında törenler ve toplantılar düzenlendi. Bu toplantılarda halkevlerinin Atatürk yolunda bir şey kaybetmeden yürüdükleri, 1950'den önceki tarihsel hizmetlerini 1960 yılından sonra ikinci kuruluşunda da tekrar yerine getirmek amacıyla yaklaşık iki yüz kadar örgütle etkin bir şekilde çalıştıkları ifade edildi. Ayrıca halkevlerinin en büyük sorununun hızla gelişen ve değişen toplum ihtiyaçları karşısında küçük bütçelere sahip oldukları, bu konuda devlet ve kamu kurumlarından ihtiyaç dahilinde maddi yardım bekledikleri belirtildi.³⁵

2.Akkapı Halkevi

Halkevi faaliyetlerinin artmasıyla birlikte birçok kişi bu faaliyetlere katılabilmek ve görev alabilmek amacıyla halkevine üye oldu. İlginin bu denli artması sonucu 1965'te Akkapı semtinde Akkapı Halkodası açıldı. Kalabalık bir nüfusa sahip olan Akkapı'da bir halkodasının açılması, semt halkı tarafından memnuniyetle karşılandı. Çok kısa bir süre sonra üye sayısında büyük artış yaşandı. Akkapı Halkodası, olumlu çalışmalarından dolayı genel merkez tarafından 1966 yılında Halkevi haline getirildi. Böylece, Adana Halkevinin bir kolu olan Akkapı Halkodası müstakil bir halkevi olarak çalışmalarına devam etti.

Akkapı Halkevi'nin açılışı törenine Vali Lütfi Hancıoğlu³⁶ da katıldı. Açılış bandosunun eşliğinde gerçekleştirildi. Akkapı Halkodasının halkevi haline getirilmesi ile ilgili olarak Salih Apaydın şunları söyledi:

“Halkodamız, Adana Halkevi Başkanının şahsi gayretleri ile 1965 Mart ayında kuruldu ve faaliyete geçti. Semtimiz çok geniş olduğu için muhitte hemen ilgi topladı ve gençler üye olmaya başladılar. Nispeten şehrin kenar mahallesi sayılan Akkapı semtinde açılan bu Halkodası, semt halkına bir ışık tuttu ve Halkodasında kurulan 1.000 kitaplık kütüphane sayesinde halk kitap okumaya başladı. Bilhassa gençler ve okul çağındaki öğrenciler halkodamızın bu kütüphanesinden çok faydalanıyorlar; Bütün ansiklopedileri aldık, okulda öğretmen tarafından görevlendirilen öğrenci Halkodamıza gelir ve bu ansiklopedilerden istediği bilgiyi alır. Halkodamızı Halkevleri Genel Merkezi, daha fazla imkânlarla sahip olmamız için Halkevi haline

34 Yeni Adana, 24 Şubat 1973, Sayı: 14577.

35 Yeni Adana, 20 Şubat 1975, Sayı: 15183.

36 Ömer Lütfi Hancıoğlu; “1919'da İstanbul'da doğdu. Harp Okulunu bitirdi. Sırasıyla Ağrı, Kars, İçel, Konya, Trabzon Valiliği görevlerinde bulundu. Adana'da 26 Ocak 1966'da göreve başladı. İçel Valisi Etem Recep Baysan ile birlikte Çiftçi Birliği tarafından Meksika'dan getirilen yüksek verimli buğday çeşitleriyle yakından ilgilenmeleri dolayısıyla 15 Haziran 1967'de takdirname ile ödüllendirildi. 15 Eylül 1970 tarihinde Adana'daki görevinden ayrıldı. 11 Aralık 1971'de emekli oldu” Nesrin Hangül, Adana Vilayeti'nin Sosyo-Kültürel, Ekonomik, İdari ve Siyasi Yapısı (1960-1980), Basılmamış Doktora Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars 2019, s.214.

getirdi. Bunun için sevincimiz sonsuzdur. Çünkü Halkevi olmakla daha geniş bir imkâna sahip olduk, daha geniş bir muhite hitap edeceğiz. Ayrıca, ilerde birkaç tane halkodası da açmayı düşünüyoruz. Semtimizde alışılmamış bir müessese olan Halkevimize karşı ilgi çok fazladır”.³⁷

Halkevi, bir evin alt katında iki odada çalışmalarını sürdürdü.³⁸ İlk çalışması gençler arasında futbol maçı düzenlemek oldu. Halkevi tarafından bir semt kütüphanesi açıldı. Okuma-yazma ile ilkokul ve ortaokul bütünleme sınavları için ücretsiz kurslar verildi. Ayrıca Halkevi tarafından halı dokuma kursu faaliyete geçti. Sağlık alanında da önemli çalışmalar yürütüldü. Her cuma Halkevi binasında Dr. Ayhan Özçandan tarafından hastalar ücretsiz muayene edilip ilaçları parasız verilmeye başlandı.³⁹

Ekim 1966’da yapılan yıllık kongreye Vali Yardımcısı Mustafa Oğuz da katıldı. Kongre başkanlığına Çetin Remzi Yüreğir, ikinci Başkanlığa Doktor Vehbi Batman seçildi. Yönetim kurulu tarafından okunan faaliyet raporundan sonra söz alan üyeler çalışmaları olumlu bularak raporu kabul etti. Sonrasında yapılan seçimlerde yönetim kuruluna Salih Apaydın, Zuhul Karahan, Tahir Boğa, Necati Gizir, Süleyman Çalışkanyürek, Necdet Tanacı, Ali Cömertbay; denetleme kuruluna Meral Kartal, Tahir Memili, Hamit Batuman; onur kuruluna Recep Parlak, Süleyman Akkapılı ve Suphi Akeloğlu, kurultay delegeliğine ise Salih Apaydın seçildi.⁴⁰

Halkevlerinin 35. kuruluş yıldönümü sebebiyle 13 Şubat 1967’de Akkapı İlkokulu konferans salonunda “Türkiye’nin kalkınmasında iktisat uzmanları mı yoksa fen uzmanları mı daha önemli rol oynar?” konulu bir münazara düzenlendi. Öğretmen Zuhul Karahan, Avukat Fetva Yazıcıoğlu, Avukat Kubilayhan Uzel, Avukat Oğuz Yazıcıoğlu, Mühendis Fehim Yalçın ve Öğretmen Recep Parlak’dan oluşan jüri heyeti önünde yapılan münazara ilgiyle izlendi.⁴¹ Akkapı Halkevi gösteri kolu tarafından Akkapı İlkokulu salonunda “Kerpiç Mehmet” ve “Andaval Berberi” isimli iki temsil verildi.⁴²

Sonuç

1963 yılında halkevlerinin yeniden açılmasıyla birlikte Adana’da Adana Halkevi ve Akkapı Halkevi açıldı. 1963 yılında açılan Adana Halkevi’nin ilk başkanlığını Dr. Selahattin Özbey yürüttü. Açılışından kısa bir süre sonra “ülkü” adında aylık yayınlanan bir gazetenin çıkarılmasıyla birlikte halkevinin faaliyetleri ayrıntılı bir şekilde gazete sütunlarında yer aldı. Böylece halkın halkevinin faaliyetlerine olan ilgisi de artmış oldu.

Adana Halkevi’nin bünyesinde bulunan kollardan gösteri kolu ve müzik kolu diğer kollara göre daha aktif çalışmalar yürüttü. Bu çalışmaların daha çok eğitici, düşündürücü ve faydacı özellikte olmasına dikkat edildi.

1965 yılında Akkapı Halkodası olarak açılan halkevi bulunduğu semtte büyük bir ilgiyle karşılanması üzerine 1966 yılında Akkapı Halkevi olarak çalışmalarına devam etti. Akkapı Halkevi’nde eğitim, kültür, spor ve sağlık alanlarında önemli faaliyetler yapıldı. Akkapı Halkevi için 1967’den sonraki süreç incelendiğinde gazete sütunlarında sadece halkeviyle ilgili verilen reklamlara rastlandı.

37 Yeni Adana, 31 Ocak 1966, Sayı: 12332.

38 Yeni Adana, 19 Mart 1969, Sayı: 13293.

39 Mehmet Birbiri, “37. Yılında Halkevleri”, Yeni Adana, 20 Şubat 1969, Sayı: 13272; Yeni Adana, 27 Temmuz 1966, Sayı:12482; Yeni Adana, 19 Mart 1969, Sayı:13293.

40 Yeni Adana, 31 Ekim 1966, Sayı:12569.

41 Yeni Adana, 14 Şubat 1967, Sayı:12649.

42 Yeni Adana, 18 Şubat 1967, Sayı: 12653.

EKLER

Ek 1: Cumhuriyet, 22 Nisan 1963, Sayı:13908

Ek 2: Yeni Adana, 28 Ekim 1963, Sayı: 11638

Ek 3: Yeni Adana, 15 Haziran 1964, Sayı: 11829

Şehrimiz Halkevi, kültür silesi yapılırmaya karar verdi

DERNEĞİN CUMARTESİ GÜNÜ YAPILAN OLAGAĞANUSTU KONGRESİNDE, YÖNETİCİLERE KÖNŞER - TİYATRO SALONU İHTİVA EDEN SİTE İÇİN TEŞEBBÜSE GEÇME, Y E T K İ S İ TANIYINDI - ADANA ÇAPINDA BİR BAĞIŞ VE YARDIM KAMPANYASI AÇILACAK

Cumartesi akşamı toplanan Halkevi Olağanüstü Kongresi şehrimiz kültür hayatını etkileyecek derecede önemli bir teşebbüsün ilk adımıdır. Kararı vevnig koılmaktadır.

Adana'nın kültür tesisleri bakımından büyük eksiklikleri bulunduğu gerçeğini gözden kaçırmayan Halkevi yöneticileri, gerçekten olağanüstü sayılabilecek bir kampanya ve çalışmaya sonuna kadar tam anlamıyla bir KÜLTÜR SİTESİ kazandırmanın mümkün olduğuna inanarak Genel Kurul'dan yetki almaya uygun görmüşlerdir.

Halkevi Yöneticileri, Halkevinin gündeki küçük salonunda ve üyelerinin öncülüğünde meyanında yapılan olağanüstü kongrede, projelerinin esaslarını izah etmişler ve Belediye'den bir arsa temini için teşebbüsünü

Kütüphaneciler Derneği olumlu bir faaliyet dönemine hazırlanıyor

CUMARTESİ GÜNÜ YAPILAN KONGREDE, BAŞKANLIĞINA YİNE N. A K İ Ş GEYİRLİDİ

Yardımcısında, kütüphanecilik faaliyetlerini bir düzene sokmak, kütüphanecilik personelinin eğitim ve yaşama şartlarını dükkete almak gibi amaçlarla kurulmuş olan Türk Kütüphaneciler Derneği Adana şubasının yıllık genel kurul toplantısı

Cumartesi günü Ticaret Lisesi Kütüphane salonunda yapılmıştır. Esat Arslan'ın Başkanlığında Oya Bökür ve Yıldız Güngör'den kurulu kongre divanının seçiminin sonu, Yönetim Kurulunun bir yıllık faaliyet raporu (Baştafak 4 üncüde)

Yılı 3 cü sekillisi

Ek 4: BCA, 030.01.124.796.01.

GENEL ANKAYLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
JUMHURİYET ANKAYI

HALKEVLERİ İÇİN

Anayasanın göre "halkın hürriyet ve eğitim ihtiyacını sağlamak devletnin başta gelen ödevlerindedir." gerçekten Türk milletinin yüksek kabiliyet ve istidatlarını geliştirmek onu iktisadi ve sosyal alanda olduğu kadar kültür ve sanat bakımından da güçlü kılmak ve böylece çağdaş medeniyet âleminin ileri seviyesine çıkarmak, Türk devletinin ve Cumhuriyet hükümetlerinin eğitim hizmetinde başlıca vazifesidir.

Şu anda erimekte mecburiyetinde olduğumuz ileri medeniyet ve refah seviyesinin, okul içi ve okul dışı eğitim faaliyetlerinde hissedilen istediği geniş gayretler, devletin yanında gönüllü kuruluşların, bu arada değerli bir halk eğitim kurumu olan Halkevlerinin yardımcı çalışmalarında büyük bir kuvvet kaynağı bulacaktır. Bu kuvvete vatandaş olarak yeni kuvvetler katmak ve hükümet olarak da onu bütün imkânlarla desteklemek vazifesidir.

Halkevleri, etrafında bütün vatandaşların elele çalışacakları kültür merkezleridir. Halkevleri, bilginin, sanat zevkinin, kültürün yüceltme değerlerini geliştirir ve melekvet sahına yayarken, ortaöğre benimsediği milli bir mesele hürriyetini ne kadar gerçekleştirebilirse, o derece başarı göstererek, telkinlerinde her türlü siyasi propagandanın ve taraf olmaktan uzak kaldığı ölçüde eğitim ve kültürün paylaşıldığıca zenginleşen hazinelemleri milletimize açmış olacaktır.

Çok partili hayatımız içinde Halkevlerinin milli bir mesele olarak kuruluşunun büyük faydalarını bu yöndeki ciddi başarılarla yakın zamanda idrak edeceğimize inanıyoruz.

Her şeyden önce devletin Büyük Atatürk'den aldığımız batı medeniyetçiliği ilhamı ve milletimizin kültürel kalkınma yolundaki sarsılmaz azmi bu alanda başarı ümitlerimizin teminatıdır.

Süleyman Demirel

BAŞBAKAN

030 01 12479601

2

KAYNAKÇA

“Karnameler”, Resmî Gazete, 28 Nisan 1961, Sayı:10794.

Akşin v.d., Sina, *Türkiye Tarihi 4, Çağdaş Türkiye 1908-1980*, Yayın Yönetmeni: Sina Akşin, Cem Yayınevi, İstanbul 2013.

Akyol, Yaşar, “Türkiye’de Halkevleri’ne İlişkin Çalışmalar ve Değerlendirmeler Üzerine”,http://ataturkilkeleri.deu.edu.tr/pdf/dergisayi6-7/cilt2_sayi6-7_yasar_akyol.pdf. s.132. Erişim Tarihi: 12.06.2019.

Arıkan, Zeki, “Halkevlerinin Kuruluşu ve Tarihsel İşlevi”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Cilt:6, Sayı:23, s.261-281.

Arslan Oran, Nebahat, “Türk Ocağından Halkevine Geçişte Bir Örnek: Kars Halkevi”, *Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı:1, Bahar 2008, s.39-56.

Arslan, Nebahat, *Kars Türk Ocağı (1923-1931)*, Sonçağ Akademi, Ankara 2020.

BCA, 030.01.124.796.01.

BCA, 030.10.0.0.117.817.4.

BCA, 030.18.01.02.159.18.14.

BCA, 490.1.0.0.3.12.3.

Birbiri, Mehmet, “37. Yılında Halkevleri”, *Yeni Adana*, 20 Şubat 1969, Sayı: 13272.

Cumhuriyet Halk Partisi, Halkevleri 1940, Ulusal Matbaa, Ankara.

Cumhuriyet, 22 Nisan 1963, Sayı:13908

Cumhuriyet, 24 Şubat 1933, Sayı: 3162, s.1.

Çeçen, Anıl, *Halkevleri*, Gündoğan Yayınları, İstanbul 1990.

Doğaner, Yasemin, “Halkevleri”, *Atatürk Ansiklopedisi*, s.1. 06/03/2023 tarihinde [https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkevleri/?pdf=3626,\(21.08.2021\)](https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/halkevleri/?pdf=3626,(21.08.2021)) adresinden erişilmiştir.

Falih Rıfkı, “Halkevi”, *Hakimiyeti Milliye*, 21 Şubat 1932, s.1.

Ahmad, Feroz, *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, Kaynak Yayınları, İstanbul 2014.

Hakimiyeti Milliye, “Dün Halkevi Açıldı”, No:3808, 20 Şubat 1932, s.1.

Hangül, Nesrin, *Adana Vilayeti'nin Sosyo-Kültürel, Ekonomik, İdari ve Siyasi Yapısı (1960-1980)*, Basılmamış Doktora Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars 2019.

Kardaş, Canser, *Diyarbakır Halkevi ve Karacadağ Dergisi*, Grafiker Yayınları, Ankara 2018.

Özacun, Orhan, "Halkevlerinin Dramı", *Kebikeç*, 3(1996), s.87-96.

Özer, İsmail, *Türk Modernleşmesinde Halkevleri ve Diyarbakır Halkevi Örneği*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara 2021.

Özüçetin, Yaşar, v.d., "Malatya Halkevi ve Faaliyetleri", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:9, Sayı:46, Ekim 2016, s.211-244.

Sertel, Savaş, "Bingöl Halkevi ve Faaliyetleri (1936-1951)", *Journal Of History And Future*, Year:2(April 2016), Volume:2, Issue:1, s.50-81.

Ural, Selçuk, "Atatürk Döneminde Kars'ın Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Durumu", *Kars, Beyaz, Uykusuz Uzakta*, İstanbul 2006.

Ülkü, 6 Ocak 1964, Sayı: 1.

Ülkü, Aralık 1964, Sayı:12.

Ülkü, Ekim 1964, Sayı:10.

Ülkü, Kasım 1964, Sayı:11.

Ülkü, Nisan 1964, Sayı:4.

Ülkü, Şubat 1964, Sayı:2.

Yeni Adana, 1 Kasım 1965, Sayı:12256.

Yeni Adana, 13 Şubat 1969, Sayı: 13266.

Yeni Adana, 14 Şubat 1967, Sayı:12649.

Yeni Adana, 18 Şubat 1967, Sayı: 12653.

Yeni Adana, 19 Mart 1969, Sayı: 13293.

Yeni Adana, 20 Şubat 1961, Sayı: 10811.

Yeni Adana, 22 Aralık 1964, Sayı:11992.

Yeni Adana, 27 Temmuz 1966, Sayı:12482.

Yeni Adana, 28 Ekim 1963, Sayı: 11638.

Yeni Adana, 3 Şubat 1970, Sayı:13566.

Yeni Adana, 31 Ekim 1966, Sayı:12569.

Yeni Adana, 31 Ocak 1966, Sayı: 12332.

Yeni Adana, 4 Şubat 1970, Sayı:13567.

Yeni Adana, 9 Mayıs 1967, Sayı: 12718.

Yurt Ansiklopedisi, Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını, C:11, Anadolu Yayıncılık, İstanbul 1984.

Zürcher, Erik Jan, *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*, İletişim Yayınları, İstanbul 1999.